

Aan het presidium van de gemeenteraad van Horst aan de Maas
p/a Postbus 6005
5960 AA Horst

Horst, 13 december 2021

Betreft: verzoek tot agendering gang van zaken in eerste tranche RvR-regeling in Horst aan de Maas.

Geacht presidium,

Op 22 mei 2020 publiceerden Dagblad De Limburger en de NRC een artikel over de gang van zaken met betrekking tot de uitvoering van de Ruimte-voor-Ruimte-regeling (RvR-regeling). In dat artikel werd ook aandacht besteed aan de uitvoering van de eerste tranche van de RvR-regeling in Horst aan de Maas. In de publicaties van De Limburger en NRC werd in dat kader gesproken over “betaalplanologie”. Vergunningen om te bouwen op percelen met een andere bestemming konden verkregen worden door te betalen, zogenaamd om de sloop van stallen te financieren. Minister Olongren stelde in 2019 in een brief aan de Tweede Kamer dat “betaalplanologie” niet mag. Gemeenten mogen volgens haar afspraken over financiële bijdragen niet afdwingen door anders te weigeren mee te werken aan bouwplannen.

In het genoemde artikel wordt een voorbeeld aangehaald om te illustreren hoe die “betaalplanologie” in zijn werk ging. Toenmalig wethouder Knops verplichtte inwoners van Horst aan de Maas met bouwplannen in het buitengebied mee te betalen aan de RvR-regeling. Hij weigerde zelfs – zo schreven de journalisten – in 2001 een aanvraag van een bewoner die buiten de RvR-regeling om wilde bouwen op eigen grond (!), waarop al een woon- en bouwbestemming lag. Daarbij handelde Knops ondanks een dringend advies van een ambtenaar, die in een adviesnota van 5 maart 2001 schreef dat de aanvrager recht had op planologische medewerking. Voor de “politieke voorkeur” om te weigeren waren geen “ruimtelijke argumenten aanwezig” en het besluit zou bij de rechter “geen stand houden” en “om gezichtsverlies te voorkomen” zou het beter zijn “positief te beslissen”. Maar Knops bleef weigeren. Uiteindelijk moest de aanvrager fl. 200.000 (€ 90.000) betalen om te bouwen. De Hoge Raad floot de gemeente terug en liet het eerdere oordeel van de rechtbank Roermond, dat sprake was van ‘détournement de pouvoir’, in stand.

De SP-fractie stelde naar aanleiding van de publicaties vragen aan het college. In de antwoorden van het college stelde deze met betrekking tot de uitspraak van de rechter (“détournement de pouvoir”) dat het daarbij ging om “machtsverdraaiing” en suggereerde dat de vertaling van de journalisten (“misbruik van bevoegdheden”) de lading niet zou dekken. De zinsnede ‘détournement de pouvoir’ verwijst naar het gebruikmaken van een bevoegdheid voor een ander doel, dan waarvoor die volgens de wet in het leven is geroepen. Het gemeentelijk doel was hier niet een goede ruimtelijke ordening, maar het ophalen van geld voor het provinciale stallensloopproject. Dus onmiskenbaar misbruik van bevoegdheid! Volgens het college zou de verplichting tot betaling “*langs publiekrechtelijke weg geregeld moeten zijn en niet (enkel) langs privaatrechtelijke weg*”. Voor die stelling ontbreekt elke onderbouwing. Er was gewoon sprake van “betaalplanologie”, zoals Olongren het genoemd heeft in haar brief aan de Kamer (zie hiervoor).

Het college wil met haar opmerking in antwoord op de SP wederom suggereren dat er op zich niets aan de hand is geweest, indien ze het maar anders geregeld zou hebben. Niemand zou “gedwongen” zijn iets te doen waartoe hij niet verplicht zou zijn. Als dat wél het geval zou zijn, dan zou er inderdaad sprake zijn van misbruik.

Maar uit het ambtelijk advies aan Knops d.d. 5-3-'01 blijkt wel degelijk dat het weigeren van een vergunning juridisch niet door de beugel kon. In dat advies wordt dat onomwonden duidelijk gemaakt en dat wordt ook onderbouwd. De ambtenaar waarschuwt dan ook voor de consequenties: zowel financieel als moreel (gezichtsverlies)! Het ambtelijk advies was bedoeld als openbaar stuk, maar toenmalig wethouder Knops wilde het vertrouwelijk houden en heeft het - voor zover na te gaan - niet aan de raad ter beschikking gesteld, c.q. onder de pet gehouden.

De SP-fractie heeft meerdere malen gevraagd om een afschrift van het betreffende ambtelijk advies d.d. 5-3-'01. Steeds is gesteld dat het betreffende document niet (meer) aanwezig was in het archief. De fractie heeft zich echter niet neergelegd bij die stelling en is zelf verder op zoek gegaan naar het ambtelijk advies. Uiteindelijk is het document boven tafel gekomen en we hebben dat als bijlage (geanonimiseerd) toegevoegd.

Er is door aanvrager en toenmalig wethouder Knops meerdere keren gesproken over de vergunning-aanvraag, waarbij de heer Knops voet bij stuk hield en weigerde om in welke zin dan ook – vrijwel ongemotiveerd – tegemoet te komen aan de verzoeken van de aanvrager. Uit een tijdlijn, die de betreffende aanvrager heeft bijgehouden (zie bijlage, eveneens geanonimiseerd), komt de handelwijze van de heer Knops duidelijk naar voren.

De patstelling tussen aanvrager en Knops werd doorbroken in een bespreking van het CDA op 15 oktober 2001 (ter voorbereiding op een commissievergadering). In die bespreking werd beklonken dat de aanvrager de door Knops gevraagde fl. 200.000 in het kader van de RvR-regeling zou betalen, maar dat die fl. 200.000 terugbetaald zou worden indien via een juridische procedure zou blijken dat de aanvrager gelijk had. En achteraf is gelet op de uitspraak van de Hoge Raad inderdaad gebleken dat de aanvrager dus gelijk had. De aanvrager heeft om voor hem moverende redenen (die hier i.v.m. privacy niet vermeld kunnen worden) ingestemd met de constructie, omdat de aanvrager niet kon wachten op een uitspraak van de rechter in een juridische procedure. Hij heeft dan ook – met zeer grote tegenzin - ingestemd met de overeenkomst om een en ander inclusief de betaling van fl. 200.000 af te doen via de RvR-regeling. Hij moest in de overeenkomst bovendien afstand doen van het recht op hoger beroep (een grondrecht!), indien de rechtbank Roermond de gemeente in het gelijk zou stellen bij haar weigering tot verlening van een reguliere vergunning (dus zonder toepassing van de RvR-regeling). Dit overziende kan de stelling van het college dat er absoluut geen sprake was van enige dwang of drang om mee te werken aan de RvR-regeling (omdat men toch vrijwillig de overeenkomst had afgesloten), geen stand houden.

Vermeldenswaard is nog dat B&W in haar nota ter beantwoording van vragen die gesteld werden in de raadsinformatiebijeenkomst van 27 augustus 2020 onder andere stelde (citaat): *“Kijkend naar de locaties waar de RvR-woningen zijn gerealiseerd menen wij te kunnen stellen dat er sprake is geweest van een verantwoorde ruimtelijke ordening. De woningen maken onderdeel uit van een herkenbaar ruimtelijk ensemble en/of zijn passend in de omgeving waar ze zijn gerealiseerd. Er is naar onze mening geen sprake van onwenselijke ruimtelijke ontwikkelingen door de realisatie van RvR-woningen vanwege de druk om de voorfinanciering te kunnen dekken.”* Laat nu net het argument van Knops om toentertijd een bouwvergunning (in de hiervoor genoemde casus, waarover ambtelijk advies is verstrekt) te weigeren zijn, dat er naar zijn oordeel juist wél sprake was van een onwenselijke ruimtelijke ontwikkeling...

Uit voorgaande kan ons inziens een aantal conclusies getrokken worden, die het verweer van het college van B&W in de discussie omtrent de gang van zaken in de eerste tranche van de RvR-regeling onderuit halen. Wij concluderen samenvattend:

1. Betaalplanologie is – ook volgens minister Olongren van Binnenlandse Zaken – niet geoorloofd. In de in deze brief beschreven casus is – mede gezien het onderliggende ambtelijk advies – duidelijk sprake van de hier bedoelde planologie.
2. De rechter oordeelde – tot in hoogste instantie – dat het handelen van het college van B&W (c.q. de gemeente Horst aan de Maas) feitelijk betekende dat er sprake was van misbruik van bevoegdheden en dus onoorbaar was. Het huidige college van B&W wekt de indruk - met haar interpretatie van de uitspraak van de hoogste rechter en bij het ontbreken van het ambtelijk advies van 5-3-'21 - te makkelijk te kiezen voor een 'onschuldige' uitleg van de gang van zaken en het bagatelliseren van de uitspraak van de rechter.
3. Het huidige college van B&W heeft – in antwoord op SP-vragen – gesteld dat indien de overeenkomst met de particuliere kopers publiekrechtelijk in plaats van privaatrechtelijk geregeld was, er geen vuiltje aan de lucht was geweest. Onderliggende bewijsvoering voor die stelling ontbreekt en is ook niet mogelijk, mede gezien in het licht van het ambtelijk advies d.d. 5-3-'01.
4. Toenmalig wethouder Knops heeft – tegen uitdrukkelijk ambtelijk advies in – voortdurend en persistent geweigerd mee te werken aan vergunningverlening buiten de RvR-regeling om, ondanks het feit dat hij daarmee de wettelijke mogelijkheden om wél mee te werken negeerde.
5. In een onderling overleg tussen CDA-politici en de toenmalig wethouder Knops is besloten dat er toch een vergunning verleend zou worden – binnen het kader van de RvR-regeling – maar als zou blijken dat de wethouder ongelijk had (zoals dat later ook gebleken is) dan zou de betaling (ad fl. 200.000/€ 90.000) teniet gedaan worden (c.q. terugbetaald worden).

Op basis van deze samenvattende conclusies komen we tot de volgende aanbevelingen:

1. Laat op onafhankelijke wijze vaststellen of de handelwijze van toenmalig wethouder Knops , c.q. het toenmalig college van B&W, correct was of niet en of het vervolg (intern CDA-overleg/afdwingen overeenkomst in kader RvR-regeling/afhandeling van deze casus) de toets der kritiek kan doorstaan.
2. Laat op onafhankelijke wijze vaststellen of de wijze waarop het huidige college van B&W in het algemeen en met betrekking tot de beantwoording van de vragen van raadsfracties in het bijzonder correct was en of dat de toets der kritiek kan doorstaan.
3. Laat aan de hand van de conclusies uit de hiervoor voorgestelde onafhankelijke onderzoeken door de gemeenteraad vaststellen hoe een en ander beoordeeld moet worden en welke vervolgcconclusies daaraan verbonden moeten worden.

Op basis van de samenvattende conclusies en de aanbevelingen komen wij tot het verzoek aan het presidium om de gang van zaken in de eerste tranche RvR-regeling in Horst aan de Maas te agenderen voor de eerstvolgende voorbereidende raadsvergadering.

Met vriendelijke groet,

A handwritten signature in blue ink, consisting of a stylized 'S' and 'G' intertwined.

Sonja van Giersbergen
(namens de SP-fractie)